

***Kto stratil majetok, nestratil veľa.
Kto stratil slobodu, stratil mnoho.
Kto stratil vieru, stratil všetko.***

Zásielku spracovala spoločnosť:
HENRIETTA - direct marketing, s.r.o.
P.O.BOX 1, 820 08 Bratislava 28, „D+4“
POŠTOVNÉ ÚVEROVANÉ
820 08 Bratislava 28

SVEDECTVO

ročník 27
január 2017
cena 0,90 EUR

1

ČASOPIS TABUIZOVANÝCH FAKTOV

Ako mu režim vstúpil do života

NÁŠ ROZHOVOR

Mgr., Ing. Ján Kovačovský je Pezinčan. Narodil sa ako druhé dieťa vo štvordetnej katolíckej rodine 30. októbra 1930. Na svojich rodičoch zdôrazňuje pracovitosť. Hoci mali dosť roboty na vlastných poliach a vo vinohrade, privyrábali si aj v iných gazdovstvách. Od detstva ho priťahovala politika, no rodičia chceli, aby sa stal hospodárom na majetku. Ako sa tomu dalo vyhnúť? Iba ísť študovať za kňaza. To by žiadna kresťanská rodina neodmietla svojmu synovi. Ibaže štúdium na bohosloveckej fakulte po skončení druhej svetovej vojny bolo mimoriadne riskantné. Aká to bola doba, keď sa k moci dostali komunisti, hovoríme s našim členom Jánom Kovačovským.

Čo si najviac pamätáte zo svojho detstva?

Svojich upracovaných rodičov. Zo

Ján Kovačovský so zaujatím počúval prednášky historikov.

Foto Eva Zelenayová

svojho najstaršieho syna Františka chceli mať učiteľa a zo mňa poľnohospodára. Keď som vychodil štyri triedy meštianskej školy mal som zostať doma a viesť domáce hospodárstvo. To bolo v roku 1944. A vtedy, na konci vojny, som s rodičmi prežil prevrat.

Ako ste tie udalosti vnímali?

Na fare v Pezinku u dekana Vendelína Krišťufka sa schádzala

podstatná časť slovenskej vlády. Od jeho dvoch kaplánov som dostával rozličné materiály na čítanie, čo vo mne vzbudilo záujem o politiku.

Už v štrnástich rokoch? To muselo byť niečo veľmi silné, čo vás oslovilo, aby ste sa tomu venovali.

Získal som prehľad o tom, v akom stave je krajina, roľníctvo.

Pokračovanie na 10. strane

V ČÍSLE

Ján Litecký Šveda	
Novoročné trhance	2
Eva Zelenayová	
Pravda si razí cestu	3
Virtuálna tabuľa hrdinom	4

Juraj Vrábel	
Eštebáci sa môžu smiať	5
Ján Lakota	
Moje svedectvo o „Pomstani“	6

Mikuláš Tóth	
Prelomme mlčanie	7
Juraj Vrábel	
Vianočná koleda ho stála život	8

Viliam Jablonický	
Slovenská kultúra vo svete	9
Eva Zelenayová	
Vyšli Hrnkove dejiny Slovenska	12

Novoročné trhance

Na začiatok roka by sa patrilo pripraviť niečo fajnovejšie, ale aj otvoriť okná pre čerstvý novoročný vzduch. Tak sa skúsme pozrieť na nejaké zahraničné časopisy, ktoré vydávajú bývalí politickí väzni v ďalších európskych krajinách. Aby sme sa aj im pozreli trochu do hrncov a overili si, či ich strava je až taká rozdielna od našej.

Začnem v zemepisne najbližšej, v Česku. Sami vieme, aké máme u nás najnovšie problémy s Ústavom pamäti národa. Ale keď si prečítame v časopise Zpravodaj KPV číslo 2-3 úvodný materiál, odrazu zistíme, že nie sme v tom sami. Historik Pavel Žáček, zakladateľ a prvý riaditeľ Ústavu pre štúdium totalitných režimov totiž o. i. hovorí: „Nebývalý priestor vo verejnom živote získavajú extrémne politické sily, hlavne komunisti, ktorých základnou premisou je klamanie o prednovembrovom totalitnom režime a jeho relativizácia ...

Pravda prekáža

Niektorým politickým subjektom, ale aj jednotlivcom zjavne prekáža úplná pravda o minulosti, pletie sa im pod nohy a okrem iného im komplikuje obchody s komunistami... preto museli byť normalizované inštitúcie historickej pamäte... nedávno Ústav pre štúdium totalitných režimov. **Je síce pravda, že extrémna politická ľavica nemala silu tieto inštitúcie zničiť, ale zato bola schopná v nich zorganizovať čistky, až sa stali nedôveryhodnými karikatúrami pôvodného, dokonca zákonom vymedzeného zámeru.** Myslí si, že tu už nechýba nič, ani tá povestná štipka soli.

Nemecký mesačník Der Stacheldraht (Ostatný drôt), ktorý vydáva Zväz prenasledovaných stalinizmom (BSV) a Únia združení obetí komunistického násillia (UOKG) je tiež čiernobiely ako naše Svedectvo a má iba o 4 strany viac. V článku „Leninove zločiny v jednej línii so Stalinovými“ sa dočítame o dobre vymyslenej akcii, keď sa zorganizovalo celonemecké stretnutie tých väzňov, ktorí si odpykávali svoj trest za polárnym kruhom vo Vorkute. Toto stretnutie spravili v mestečku Schwerin, kde dodnes (!) straší socha Lenina, najväčšieho iniciátora neľudského červeného teroru a zakladateľa Čeky. Ako uviedli vo svojom vyhlásení: „Tento pamätník je rana do tváre všetkým obetiam komunizmu.“ A rovnako ako v našej organizácii prijali stanovisko, že spomienku na komunistické zločiny musí udržať aj generácia nasledovníkov.

V každom čísle sú aj recenzie zaujímavých kníh, ktorých v Nemecku vychádza predsa len viac ako u nás, kde peniaze na ich vydávanie zostali prakticky iba komunistom a ich liberálnym dietkam. S dvoma s historickou tematikou sa oboznámime. Prvá je od Stojana Rajčevského: „Bulharsko pod komunistickým režimom 1944 – 1989“. Opisuje, ako sovietska armáda 8. septembra vtrhla do Bulharska a s pomocou domácich prisluhovačov nastolila neľudský teror. Už v prvých dňoch a týždňoch tzv. „Trojky“ bez „zbytočných formalít“, ako je obžaloba a súd, povraždili 30 000 ľudí. Hneď v roku 1945 sa začal ilegálny odboj a „Goriani“ vytrvali v bojoch proti komunistom až do roku 1950. V závere knihy poukazuje na situáciu nie nepodobnú našej, keď starí komunisti sa snažia o ospevovanie a o reštauráciu tohto zločineckého režimu. Druhá historická kniha je od Roberta Kindlera: „Stalinovi nomádi“. Venuje sa hladomoru v Kazachstane v rokoch 1932/33, čo bola jedna z najväčších tragédií stalinizmu, no nevie sa o nej takmer nič. Pričom od hladu tam zomrelo asi jeden a pol milióna ľudí a z územia odišlo niekoľko stotisíc utečencov.

Z obete kolaborant

A nakoniec už len jednu drobnosť z chorvátskeho „družobného“ časopisu Politički zatvorenik, č. 268. Aj tam nájdeme množstvo zaujímavých materiálov, vyberiem len jeden, aby sme si ukázali, aká podobná a voči ozajstným bojovníkom za slobodu nevráživá situácia je momentálne v celej Európe. Tihomir Nuić svoj článok uvádza známym povzdychom, že historici dostali do daru niečo, čo bolo odopreté dokonca olympským bohom: právo meniť minulosť. Na príklade procesu s arcibiskupom Alojzije Stepinacom (neskôr blahoslaveným) ukazuje, ako etablované švajčiarske noviny Neue Zürcher Zeitung písali o ňom v roku 1946, v čase procesu, keď ho pravdivo opísali ako obeť komunistického teroru a prenasledovania cirkvi. No o 50 rokov neskôr je to už pre nich kolaborant nacionalistického ustašovského režimu v závese Nemecka, pričom nemajú najmenší problém s prekrúcaním či ignorovaním faktov.

Ako teda vidíme, aj naši zahraniční kolegovia žijú na veľmi podobnej strave ako je tá naša, tiež varia z rovnakých surovín. Rovnako z toho vidno, že ani v novom roku nás nečaká nijaký oddych od našej osvetovej práce. A uspokojenie nad tým, že komunizmus predsa len skrachoval, treba zatiaľ užívať iba vo veľmi skromných dávkach.

Ján Litecký Šveda

Predseda PV ZPKO

SVEDECTVO, mesačník Politických väzňov Zväzu protikomunistického odboja ● **Šéfredaktorka:** Eva Zelenayová ● **Redakčná rada:** Ján Košíar (predseda), Ján Litecký Šveda, Ivan Mrva, Peter Mulík, Ivan A. Petranský, Jozef Rydlo, Juraj Vrábel a Eva Zelenayová ● **Adresa redakcie:** 811 06 Bratislava, Obchodná 52 ● **Telefón:** 02-5263 8156 ● **Fax:** 02-5296 4610 ● **e-mail:** info@pv-zpko.sk ● **webová stránka:** www.pv-zpko.sk ● **IČO:** 00679879 ● **Cena jedného výtlačku:** 0,90 EUR ● **Celoročné predplatné:** 10 EUR ● **Predplatné pre zahraničných abonentov:** 50 USD vrátane poštovného. ● **Číslo účtu v Sberbank Slovensko:** SK74 3100 0000 0040 0012 8109, BIC: LUBASKBX ● **EV:** 3851/09 ● **Tlač:** ART&PRESS, s.r.o. ● **Nevyžiadané rukopisy nevraciamy** ● **ISSN:** 1338-404X ● **MATERIÁLY** uverejnené v rubrikách „Citateľské fórum“ a „Spomienky“ vyjadrujú názory občanov a čitateľov.

Trojkráľové stretnutie

Každoročne sa v Bratislave na Obchodnej ulici koná trojkráľové posvätenie priestorov PV ZPKO. V prvú januárovú stredu za prítomnosti viacerých našich členov, redakčnej rady, dvorného vydavateľa a sympatizantov organizácie hneď po pracovnej časti, venovanej časopisu Svedectvo, posvätil kancelárie a posvätenou kriedou označil ich dvere duchovný našej organizácie Ján Košiar. Písmená CMB (Christus mansionem benedicat = Kristus nech žehná tento dom) a letopočet 2017 nám pripomínajú, že v Božej prítomnosti aj naďalej chceme byť živými svedkami nádeje v našom slovenskom svete, ktorý často zabúda, ako ľahko môže človek stratiť svoju slobodu, ak sa zriekne Božieho požehnanja a ochrany. Je samozrejmé, že preto aj nový rok 2017 v ústredí politických väzňov sa začal modlitbou a želaním všetkého dobrého do nastávajúceho roku.

Prekvapením bola kapustnica, ktorú pripravila naša účtovníčka. Potešila telo aj dušu, lebo pri plnom tanieri sa lepšie diskutuje, než pri prázdnom stole. A preto jej vďační konzumenti radi spomínajú a odporúčajú zachovať dobré zvyky do budúcnosti. A nielen v ústredí, ale vo všetkých našich po-

bočkách. Už len poznamenáme, že v tomto prípade sme ani veľmi nevnímali slabšie vykurovanie našich priestorov.

Radostný a požehnaný rok 2017 všetkým členom a priateľom PV ZPKO želajú členovia predsedníctva PV ZPKO a pracovníci redakcie Svedectvo.

Pravda si razí cestu

Z roka na rok sme si zvykli pripomínať nie veľmi utešené postavenie politických väzňov komunizmu v našej spoločnosti. Niekedy mohlo dokonca vyznieť ako žiarlivosť antikomunistov voči antifašistom, hoci nespokojnosť mala podstatne hlbší zmysel než len výšku dotácie. Išlo a ide o dve zločinecké ideológie, ktoré nie sú v spoločnosti rovnako vnímané. A ak hovoríme v spoločnosti, máme na zreteli jej oficiálne štruktúry.

Často sa asymetria vyníma na prezentovaní Slovenského národného povstania. Dodnes je uvádzané ako víťazstvo protifašistického odboja, ktorým sa prekrývajú aj krvavé zločiny komunistov. Musia, lebo protifašistický odboj bol roky prezentovaný ako odboj organizovaný komunistickou stranou. Nič iné povojnová oficiálna historiografia nepripúšťala a dodnes je to tak.

Istým prekvapením je iniciatíva redakcie Pravdy, ktorá prináša pohnuté osudy ľudí, obetí povojnovej moci len preto, že pomáhali kňazom. Ide o prienik do tabuizovanej tematiky, ktorou sa dosiaľ zaoberal iba časopis

SLOVO SVEDECTVA

Ústavu pamäti národa Pamäť národa a naša redakcia. Je to nečakaný počin najmä preto, že Pravda bola odjakživa ľavicovým denníkom, do roku 1989 vydávaným komunistickou stranou. Síce o žiadnej sebareflexii redakcie nemožno hovoriť, ba ani sa neusiluje chápať túžbu slovenského národa po samostatnosti, ktorý mal najviac povojnových obetí.

Vlani tiež vyšla prvá knižka o slovenských dejinách od domáceho historika s odlišným pohľadom na obdobie prvej Slovenskej republiky a SNP, než dosiaľ pripúšťala oficiálna historiografia. Historik Anton Hrnko sa okra-

jovo priblížil výkladu našich dejín historikov v emigrácii. Napríklad uviedol, že „slovenský štát, ktorý sa od prijatia ústavy 21. júla 1939 oficiálne volal Slovenská republika, vychádzal pri konštituovaní svojho politického systému z predchádzajúceho ústavného vývoja v prvej Č-SR, avšak ideovo sa inšpiroval katolíckou štátoprávnou a sociálnou teóriou, ako bola zakotvená v pápežských encyklikách *Rerum novarum* a *Quadragesimo anno*“. Ako vieme, demokracia masarykovskej republiky je dodnes zdôrazňovaná ako vzor demokracie a o pápežských encyklikách nemožno tvrdiť, žeby boli v rozpore s demokraciou.

Aj keď veľmi pomaly, predsa sa otvárajú dvierka pravde o našej minulosti, a to je viac než mizerný finančný rozpočet pre našu organizáciu, ktorej nejde o nič iné, len o pravdu.

Eva Zelenayová
šéfredaktorka

Virtuálna tabuľa hrdinom

V mienkotvorných médiach často a mnohokrát úplne zbytočne opakovane počúvame z úst našich tzv. „dobrodincov“ prízvukovanie, aký sme to len holubičí národ, aká sme to len malá krajina, ako je to u nás na Slovensku všetko zlé, píše nás sympatizant Ladislav Nebus. Všimol si, že výročie obnovenia slovenskej štátnosti - 1. január - médiá na Slovensku znovu odignorovali. Hnevá ho, že politici o Slovensku hovoria ako o krajine, pojem republika ich priam dusí. Pritom poukazuje na našich susedov, ktorí aj pri správach o počasí niekoľkokrát spomenú spojenie v našej republike. Poslal do redakcie zaujímavý projekt, ktorým si Trenčania uctili pamiatku hrdinov, o ktorých, ako píše, dnes len málokto vie. Je dôkazom toho, že nie všetci ľudia sú ľahostajní voči svojmu štátu a vedia si uctiť tých, ktorí sa preň dokázali obetovať. K nim patrí Ing. Vojtech Brabenec, ktorý vydáva na internete Trenčana, Trenčanom o Trenčíne.

Na stránke sa objavila aj virtuálna pamätná tabuľa Organizácii slovenských rodolubov a vlastencov (1945-1955) a jej členom. V úvode sa dočítame: „Túto virtuálnu pamätnú tabuľu umiestňujem na budovu niekdajšieho Závodného klubu Revolučného odborového hnutia národného podniku Merina (predtým pôvodná budova továrne Titanit) v Trenčíne pod vrchom Sokolica. V tejto budove Krajský súd Bratislava v dňoch 29. septembra až 1. októbra 1955 na verejnom pojednávaní súdil a odsúdil jedenásť členov Organizácie slovenských rodolubov a vlastencov.“ Nasleduje tabuľa s textom: **„Na pamiatku. Organizácia Slovenských rodolubov a vlastencov založená v Trenčíne pôsobí v rokoch 1945-1955 proti povojnovému režimu. V nenásilnom odpore proti totalite pevne verili vo víťazstvo slobody, demokracie a obnovenie slovenskej štátnej samostatnosti. Bratislavským krajským súdom na verejnom pojednávaní v Trenčíne Pod Sokolicami boli 1. októbra 1955 odsúdení: Pavol Jančovič (1899-1957) na doživotie, na smrť utýraný v Brne. Ivan Štelcer (1923) na doživotie, väznený 13 rokov. Gejza Štelcer (1899) na 23 rokov. Marcel Čavoja na 18 rokov, Pavol Fejfar na 15 rokov, Ján Jančovič na 13 rokov, Mária Horváthová na 10 rokov, Peter Opatovský na 8 rokov, Ondrej Hrnčár na 6 rokov, Vít Križan na 5 rokov. Už predtým boli odsúdení: MUDr. Ján Habáň, JUDr. Vojtech Hudec, Prof. Ing. Michal Rovder a ďalší. Ich obeť neboli márne. Táto pamätná tabuľa bola zriadená 1. januára 2017, v deň 24. výročia v podmienkach slobody a demokracie obnovenej slovenskej štátnosti, o ktorú vytrvalo usilovali.“**

Ďalej sa autor Ing. Vojtech Brabenec venuje aj ďalším rodákovi zúčastneným na povojnovom protirežimovom odboji v Trenčíne. Jeho text prinášame v skrátenej podobe.

Známy je prípad slovenského katolíckeho skauta, Trenčana Eduarda Tesára (19.VII.1922) a jeho dvoch druhov Alberta Púčika a Antona Tunegu, združených v organizácii Biela légia, ktorí boli popravení 20.2.1951. Ich pamiatku pripomínajú dve pamätne tabule v trenčianskom gymnáziu (po 1989 a 19.2.2011). Pripomína ich aj Matica slovenská (matičný film

na: <https://www.youtube.com/watch?v=cptuega8QSO>), wikipédia, nadácia s menom Tunegu.

Málo známe je povojnové odsúdenie (1958, 6 rokov za „vzvedačstvo“) Trenčana Dr. Jána Hanušina st. (1920), riaditeľa Slovenského národného múzea.

Nenápadne bol zverejnený (možno viac v Rakúsku než v Slovensku) povojnový (leto 1950) útek trenčianskych skautov (Šinský, Minárik, Hronský, Labaška, Maleček, Zaťovič, Zeleska) z „osvobozenej“ vlasti do Rakúska, kde (už v Rakúsku) bol prvý zastrelený, potom ostatní väznení v Jáchymove, posledný nedospelý skončil v polepšovni.

V úzkom kruhu starších Trenčanov sa vedelo o povojnovom odsúdení JUDr. Vojtecha Hudeca a MUDr. Jána Habáňa.

Celkom neznámy bol donedávna desaťročný odboj pomerne rozsiahlej skupiny Organizácia slovenských rodolubov a vlastencov (OSRV) a s ňou spojenej skupiny Slovenské oslobodzovacie hnutie. Ich činnosť od jari 1945 do jari 1955, kedy ich uväznili, dodnes nie je v úplnosti zaznamenaná, i keď priekopnícku prácu v tom vykonal Dr. Martin Lacko. Tak svojimi článkami, ako aj vydaním knihy spomienok Ivana Štelcera.

Z toho, čo je známe, treba zdôrazniť ich **nenásilné metódy**. Neboli to žiadni slovenskí Mašinovci. Ciele OSRV sú zrejmé z ich dokumentov:

- *Výzva slovenského národa k národom a vládam všetkých štátov slobodného a demokratického sveta, datovaná v Banskej Bystrici 12.2.1950.*

- *Memorandum, v r. 1954.*

- *Ohlas k slovenskému národu, z 12.2.1955.*

Z nich aj po šiestich desaťročiach až „moderne“ pôsobí ich vtedajšie volanie po „víťazstve slobody, demokracie a obnovení slovenskej štátnej samostatnosti“, a začlenení do Európskej federácie, čo sa v akejsi podobe uskutočnilo až po roku 1989, 1. januára 1993... Dočkal sa ho už len posledný z nich.

Nie všetky ich dokumenty sa zachovali, nie všetky ich činy zostali v pamätiach či spisoch; ich pôsobenie sa neobmedzilo na Trenčín, spomenuté sú ešte Považská Bystrica, Banská Bystrica, Bratislava. Ich letáky nachádzala ŠtB v Bratislavskom, Nitrianskom a Žilinskom kraji, s písomnosťami sa obracali na zahraničie. O živote väčšiny členov OSRV nevieme takmer nič. Ani mená odsúdených na tabuli nemusia byť úplným zoznamom členov uvedenej odbojovej skupiny, napríklad je tu ešte dvojročné väzenie Mariána Štelcera a účasť Elemíra Pašku z Piaristického gymnázia v Trenčíne.

Súdiac podľa trestov, dá sa povedať, že politický nenásilný odpor to mal v mieri po vojne ťažšie než počas nej. Neustal však celkom ani po prenasledovaní a nebol vždy organizovaný. Mal aj partizánske formy, režimom ťažko zvládnuteľné: spomínam si už len nahrubo na rozprávanie (okolo 1989) kapitána ŠtB, pracujúceho v elektroenergetike, s ktorým som býval v pracovnom styku, že množstvo porúch na vysoko- napäťových vedeniach bývalo spôsobené skratmi reťazami hodenými na vedenie.“

Ani po tretíkrát v NR SR neprešla novela zákona o protikomunistickom odboji **Eštebáci sa môžu smiať**

Politickí väzni komunizmu si 17. novembra pripomenuli začiatok Nežnej revolúcie. Uctili si pamiatku popravených a umučených spoluväzňov, ktorí svojimi postojmi sa pričínili o vytúženú slobodu. Už po tretíkrát bol v NR SR predložený návrh novely zákona o protikomunistickom odboji poslankyňou Erikou Jurinovou. Cieľom tejto novely nebolo potrestať bývalých príslušníkov ŠtB, ale odstrániť finančné výhody ľudí, ktorí sa podieľali na krutom vyšetrowaní a týraní politických väzňov, čím spôsobili nemalé utrpenia ich rodinných príslušníkov.

V dôvodovej správe sa okrem iného uvádza: „Hlavným účelom predloženého návrhu zákona je ukončiť po 27 rokoch od Nežnej revolúcie

nespravodlivý a neúctivý stav v demokratickej spoločnosti, kde tí, čo roky boli utláčateľmi a prenasledovali osoby, mučili ich a popierali základné ľudské práva, hlavne slobodu slova, poberajú dnes vysoké výsluhové dôchodky, a tí, čo rukami týchto osôb trpeli, majú nízke starobné dôchodky. Preto sa navrhuje plošné zdanenie výsluhových dôchodkov pre bývalých príslušníkov štátnej bezpečnosti a ich zložiek o 50 percent. Keďže návrh zákona si neberie za cieľ získanie dodatočných prostriedkov do štátneho rozpočtu, ale najmä odstránenie amorálneho a nespravodlivého sociálneho stavu, súčasne sa návrhom zákona priznáva jednorazový finančný príspevok politickým väzňom, ich manžel-

kám, manželom alebo ich vdovám a vdovcom vo výške 1 000 eur.“

Z prítomných 111 poslancov hlasovalo 110. Poslanci za Smer-SD boli proti, alebo sa zdržali hlasovania. Žiaľ, aj poslanci SNS, okrem Jaroslava Pašku, sa zdržali hlasovania, čím novela zákona neprešla.

Je to neúcta voči tým, čo za slobodu obetovali aj to najdrahšie čo mali, svoje životy, aby v slobodnej spoločnosti v poslaneckých laviciach sedeli poslanci, ktorí mali možnosť žijúcim politickým väzňom alebo ich pozostalým pomôcť prežiť ich poznačenú starobu, ktorú im spôsobil bývalý komunistický režim.

Juraj Vrábek

člen redakčnej rady Svedectva

Kapustnica...

Pavol Stano v rozhovore s Jánom Košiarom. Foto Eva Zelenayová

Čo nás čaká v tomto roku? Ťažká otázka.

Foto Eva Zelenayová

Jozef Herman, Ján Košiar a Ivan Mrva.

Foto Eva Zelenayová

Sprava Jozef Rydlo, Anton Semeš a Ján Litecký Šveda.

Foto Eva Zelenayová

A boli Vianoce

Nedávno som sa zúčastnil debaty o cirkvách po roku 1989 a odchádzal som odtiaľ dosť znechutený, ba až zhrozený. Potvrdila sa mi jedna pravda, okolo ktorej krúžim už desaťročia ako mačka okolo horúcej kaše. Nepochybne môže ísť o svätú inštitúciu a môže hlásať najjasnejšiu pravdu z úplne všetkých, a ja vôbec nepochybujem, že naša Cirkev takou aj je. Ale ak ide, ľudovo povedané, o fleky a prachy, aj v tej najdokonalejšej ustanovizni sa dejú krivdy, nepokoje a krutosti vyplývajúce z kariérnych bojov o miesto pod slnkom a či o post v chráme. Výnimky asi nejestvujú a treba tieto zákonitosti a nevyhnutnosti brať do úvahy. Je to paradox, ale najlepšie to chápú ľudia chudobní duchom.

Zdá sa vám to smiešne a nepodložené? Nie, moji milí, práve takíto ľudia vidia veci skrz - naskrz lepšie, ako cez najdrahšie cétečko. Aký je proti takýmto zlám spoľahlivý liek? Asi len všímať si a počúvať práve týchto ľudí a to by malo byť hlavným znakom nasledovníkov Ježiša Krista. Ale to všetko sa musí vnímať a riešiť s pokorou, reálnym pohľadom na život a schopnosťou ustupovať a odpúšťať. Ak sa to v rámci toho svätého spoločenstva nedeje, je nám z toho doslova zle.

Z pozorovania stále sa opakujúcich pokušení a nedostatkov vznikajú všelijaké tie stále novšie reformácie, stále lepšie rehole a stále jasnejšie teológie čoraz lepšieho oslobodenia

a či aj uvoľnenia. Nedajte sa mýliť, drahí moji, sú zásady a zákony, ktoré nemožno relativizovať a neslobodno z nich ustupovať, ani ich prekročenia bez nápravy a ľútosti odpúšťať! Tieto tendencie sa aj v tej našej Cirkvi, ktorá chce byť najsvätejšou, chvíľami zintenzívňujú, hlavne v časoch chaosu, neistoty a veľkej nespravodlivosti. Nedajme si teda poplieť hlavy, tie nespočetnekrát overené pravidlá a spôsoby správania nemožno zľahčovať, spochybňovať a myslieť si, že ich relativizáciou niečo naprávame a zlepšujeme. Ak sa to znovu a znovu opakuje a neustále sa skúšajú a tlačia nové spôsoby na ospravedlnenie zla, môžeme si pritom len opakovane povzdychnúť "apage Satanas", teda "odíď Pokušiteľ!"

Všímajme si teda hlavne tých, ktorí sú služobníkmi všetkých a aj pri takej kauze ako na ružomberskej univerzite registrujme nielen to, ako spravodlivo či nespravodlivo si delia benefity tí horní a hornejší, ale nakoľko sa krivdí tým spodným a spodnejším, teda upratovačkám, knihovníčkam, kuchárkam a prípadne aj šoférom, murárom a tesárom.

Kedysi, keď sme boli utláčaní a mučení, naši prenasledovatelia sa s obdivom čudovali, ako sa tí kresťania milujú. Ak sa navzájom žerieme, podrážame a neustále svojich vlastných kritizujeme, asi niekde robíme zásadnú chybu.

Aspoň na záver pridám niečo na povzbudenie. Zdá sa, že čoraz viac ľudí chápe, že žijeme v zlomovej dobe a už nejde len o uchovanie katolíctva, ale o samotný zmysel kresťanstva.

Vlado Gregor

Moje svedectvo o „Pomstaní“

Moje svedectvo nie je a ani nemôže byť svedectvom priamym. Informácie pochádzajú od mojich rodičov. Ani jeden z nich už nežije.

Moja mama pochádzala zo Starých Hôr. Celá rodina (starý otec, stará mama, mamin brat) nikdy o partizánoch nepovedali nič dobré. Ich jediný výraz pre nich bol – vagabundi a banditi. Partizáni rabovali, Nemci si slušne vypýkali. Počas slovenského štátu bol pre nich prezident Tiso doslova otcom národa. Prečo? Mali sa tak dobre ako ešte nikdy predtým. (Starí rodičia žili ešte v Rakúsko-Uhorsku, obaja starí otcovia bojovali pri Piave, rodičia už zažili 1. Č-SR). Mäso sa objavilo na stole jedenkrát do týždňa, bola zamestnanosť. A čo je hlavné, nebola tu vojna!!! Neboli tu nemecké vojská. Neľudské transporty do lágrov boli zastavené. Po „Pomstaní“ sa obnovili, ale s tým už slovenská vláda nemala nič spoločné. Prezident Tiso chodil bez ochranky, mal len vodiča. V Starých Horách sa otvorilo zrekonštruované pútnické miesto Studnička, pričom na omši bol (necelebroval ju) aj Tiso. A to za nadšenia domácich ako aj cudzích. (Nikto v našej rodine nearizoval, so židmi v dedine sa vychádzalo neutrálne, nikto ich odnikiaľ nevyháňal.) Toto všetko skončilo po postriešaní neozbrojenej nemeckej misie vrátane žien a detí v Martine. Časť tých, ktorí strieľali boli ešte deťmi. Tieto deti však už boli ozbrojené.

Takto sa začala nočná mora ľudí na Starých Horách. Nočné prepady, rabovanie. Prišli nemeckí vojaci. Zajatých Nemcov partizáni postrieľali na Richtárovej. Do nášho domu vtrhli „partizáni“. Zastrieľali si na hlavnú cestu. Potom ušli. Nemci nám chceli podpáliť dom. (Prášok na podpálenie som odstraňoval aj ja omnoho rokov neskôr). Zatkli starého otca. Chceli ho zastreliť spolu s ďalšími zatknutými chlapmi z dediny. Zachránil ich farár, ktorý vysvetlil nemeckému veliteľovi nezmyselnosť tohto konania. Partizáni v rámci „Pomstania“ zastrelili a orabovali na Pieskoch Židov na úteku. Pred kým asi utekali? No, peniaze nesmrdia. Sused v dome oproti musel narukovať. Mal osem a dvojročného syna. Plakal držiac ho na rukách. Bol zabitý na Jastrabej. Kvôli čomu?

Môj otec pochádzal z Detvy. Jeho starší brat bol narukovaný v Brezne. Počas tejto nočnej mory musel ísť „bojovať“. Pri úteku ho Nemci zatkli v...Starých Horách. Dostal sa do koncentračného tábora (Stammlager 8A). V auguste 1945 bol úradne vyhlásený za mŕtveho. Nemci nikdy nikoho z rodiny neodškodnili. (Brat bol slobodný, bezdetný, rodičia zomreli, otec tiež). Môj otec mal doslova „penu na hube“, keď sa niekto pokúšal glorifikovať Slovenské národné povstanie. Nebolo ani Slovenské, ani národné, ani povstanie. Bol to protištátny puč, ktorý zdevastoval Slovensko.

MUDr. Ján Lakota, CSc.

Prelomme mlčanie

V období budovania socializmu v bývalej ČSSR si ochrana štátnych hraníc zo západnými susedmi vyžiadala 400 obetí. Utečencov, ktorí sa pokúšali o ilegálny prechod štátnych hraníc na západ. Ďalšie tisíce zadržali a poslali do väzenia. Vtedajšia vládna moc ich nazývala narušitelia štátnych hraníc, ktorí sa priznali že mali v úmysle pokúsiť sa o ilegálny prechod štátnej hranice so západnými susedmi. Boli zadržaní hliadkami Pohraničnej stráže.

Pri výkone služby na štátnych hraniciach so západnými susedmi bolo usmrtených 654 príslušníkov Pohraničnej stráže, vojakov základnej vojenskej služby. Väčšina z nás pohraničníkov, bývalých vojakov základnej vojenskej služby, si po jej skončení priniesla do civilu traumy. Jednou z nich je chorobná mlčanlivosť o tom, čo sa dialo na hraniciach Česko-Slovenska s Rakúskom a Nemeckou spolkovou republikou do roku 1989.

No po rokoch badáme, že bývalí veliaci dôstojníci, funkcionári 11. Bratislavskej brigády Pohraničnej stráže útvaru 59-47, po vzore svojich kolegov z Českých pohraničných brigád Cheb, Sušice, Domažlice, České Budejovice a Znojmo organizujú každý rok stretnutie v Istracentre Devínska Nová Ves. Vždy v deň bývalého sviatku Pohraničnej stráže ktorý pripadal na 11. júla.

Vlani sa stretnutie uskutočnilo 4. júna 2016. Na tomto stretnutí, pri príležitosti 65. výročia prijatia zákona o práve príslušníka pohraničnej stráže použiť zbraň, odovzdávali medaily významným príslušníkom. A nebol to nikto iný, než osemdesiatpäťročný bývalý posledný najvyšší veliteľ, náčelník 11. Bratislavskej brigády Pohraničnej stráže útvaru 59-47 plk. Ing. Viktor Gallo. Ten 24. októbra 1956 podpísal spoluprácu so spravodajcami vojenskej kontrarozvedky Pohraničnej stráže, evidčné číslo 11 259, krycie meno Josef Novák.

Na týchto stretnutiach sa zúčastňuje aj bývalý zástupca pre veci politické 11. Bratislavskej brigády Pohraničnej stráže útvaru 59-47, pplk. Rastislav

Mikuláš Tóth pri pamätníku obetiam komunizmu v Bratislave.

Foto Eva Zelenayová

Hradil, narodený 2. novembra 1929. Obaja boli v najvyššom velení brigády Pohraničnej stráže. Navyše plk. Gallo spolu so zástupcom náčelníka štábu hlavnej správy PS OŠH v Prahe plk. PhDr. Anton Nemcom absolvovali trojmesačný kurz na Vysokej veliteľskej škole Pohraničnej stráže KGB v bývalom ZSSR. Anton Nemeč, povýšený do hodnosti generálmajora pohraničnej stráže je autorom návrhu Smečky psov, využitých pri ochrane štátnych hraníc. Je zodpovedný za riziko ohrozenia životov utečencov svorkami psov, ktorí sa pokúšali o prekonanie signálnej steny železnej opony.

Smrť Hartmuta Tautza (10.2.1968 - 9.8.1986) bola dielom jeho „zlepšovacieho návrhu“. Dohrýzla ho svorka psov. Aktéri drám z hraníc počas socializmu sa znova stretávajú. Na ich podujatiach nechýba kultúrny program a občerstvenie. Hoci nemajú záujem o publicitu, predsa do kamery niečo povedali a verejnosť sa o nich mohla čosi dozvedieť.

Pamätník Brána slobody v Devíne, na sútoku Dunaja a Moravy, je nemým svedkom, na ktorom sú vyryté mená usmrtených ľudí, ktorí sa pokúšali ujsť z bývalého Česko-Slovenska na Západ. Bývalí pohraničníci, vojaci základnej vojenskej služby mlčia. Avšak bývalí dôstojníci, funkcionári Pohraničnej stráže organizujú stretnutia na oslavu dňa Pohraničnej stráže. Veliaci

dôstojníci PS 11. Bratislavskej brigády a z jej útvarov, ktorí nám velili od vtedajšej pohraničnej obce Moravský Ján až po Rusovce sa znova angažujú v propagácii toho, čo ochrana štátnych hraníc zanechala. Pohraničná stráž v bývalom Česko-Slovensku mala právomoc utečenca zadržať, vypočuť a eskortovať do vyšetrovacej väzby.

Veliaci dôstojníci, funkcionári Pohraničnej stráže 11. Bratislavskej brigády na Slovensku sú zodpovední za smrť ľudí v blízkosti demarkačnej čiary, utečencov i vojakov pohraničníkov. A oni dnes oslavujú! Život už nikomu nevráti. Traumy v rôznych podobách v ľuďoch z hraníc socializmu pretrvávajú a zdá sa, že ostanú v nich až do konca života. Mŕtvi neprehovoria, ale živí môžu! Mlčanie nepomôže, len znásobuje bolesť. Svedectiev z hraníc so západnými susedmi je na Slovensku mnoho.

A prečo tiež mlčať o skutočnosti, že bývalý hlavný veliteľ 11. Bratislavskej brigády Pohraničnej stráže, útvary 59-47 plk. Ing. Viktor Gallo bol v operačnom štábe Bratislavy, ktorý riadil a koordinoval plnenie úloh medzi útvarmi ZNB, ŠtB, vojenskou kontrarozvedkou a Pohraničnou strážou na potlačenie pokojnej demonštrácie veriacich 25. marca 1988 na Hviezdoslavovom námestí? Prečo? Aby mohli pokojne oslavovať?

Mikuláš Tóth

Vianočná koleda ho stála život

Metod Dominik Trčka, CSsR, sa narodil 6. júla 1886 vo Frýdlante nad Ostravicou (ČR) ako posledný zo siedmich detí. Vyrastal v katolíckej rodine, v ktorej dostal dobrú kresťanskú výchovu. V roku 1903 vstúpil do noviciátu redemptoristov a po roku zložil rehoľné sľuby. Na kňaza ho 17. júla 1910 vysvätil pražský arcibiskup Lev kard. Skrbenský. Ako kňaz pôsobil v Prahe, Plzni, na Ukrajine, Stropkove, Michalovciach, kde mal značný podiel na vybudovaní nového gréckokatolíckeho kláštora, v ktorom sa stal aj predstaviteľom. V roku 1946 – 1949 založil nové kláštory v Stropkove a v Sabinove.

Keď sa vo februári 1948 k moci dostala komunistická strana, v michalovskom kláštore urobili prehliadku, po ktorej obvinili Metoda Dominika Trčku z protištátnych kázní. Otec Trčka bol nútený odísť do Sabinova. V roku 1950 pri likvidácii kláštorov komunistickou mocou bol odvezený do Podolínca. Niekoľkokrát bol vzatý do vyšetrovacej väzby, kde podstúpil neľudské zaobchádzanie. Pre nedostatok dôkazov ho prepustili na slobodu. Avšak 8. augusta 1951 bol znova vzatý do vyšetrovacej väzby, z ktorej sa už nevrátil. Pripisovali mu, že tajne rozširoval pastierske listy biskupa Gojdiča a arcibiskupa Berana. A 20. septembra 1951 bolo na neho podané na trestné oznámenie. Vyšetrovaciu väzbu prežil v Bratislave a na druhý deň bol prevezený do väznice Krajského súdu, kde si zapustil aj povestnú bradu.

Metod Dominik Trčka

Odsúdený na 12 rokov

Dr. Hetényi ho obvinil z velezrady a vyzvedačstva. Obžaloba bola postavená na tom, že ako predstavený redemptoristov napomáhal benderovcom a spolupracoval s vatikánskym špiónom dr. Mastiliakom. (O. Mastiliaka som poznal osobne ako kňaza svätého života.) Predsedom senátu bol Pavol Korbuly. Po bezohľadnom vyšetrowaní ho odsúdili na 12 rokov väzenia, peňažný trest dvadsaťtisíc korún, konfiškáciu celého majetku a stratu občianskych práv na desať rokov. Odvolanie bolo bezdôvodne zamietnuté. Od toho času začal o. Metod svoju dlhú cestu utrpenia, ktorá sa skončila mučeníckou smrťou. Komunistický režim ho nezlomil, naopak, ostal verný hodnotám Evanjelia, ktoré žil a hlásal. Výkon trestu prežíval v Ilave a Mírove, odkiaľ ho 22. apríla 1958 ako 72-ročného previezli do Leopoldova. Ten sa stal posledným miestom jeho pozemského života.

Redemptorista Ján Blesík, spoluväzeň v Leopoldove, vydal svedectvo o sklonku života otca Trčku. Po príchode do väznice bol už vážne chorý, ale nikdy neklesal na duchu. Bol vzorom trpezlivosti a znášania bolesti. Nesmierne bol

vďačný, keď si k nemu sadol biskup Gojdič a biskup Vojtaššák a spoločne sa pomodlili. Dominikán Pius Krivý spomína, že v cele č. 4, kde bol aj otec Trčka, ho 25. decembra 1958 niektorý kňaz požiadal, aby zaspieval nejakú vianočnú koledu východnej liturgie. Otec Metod zanôtil vianočnú koledu a ostatní prítomní sa tíško pridali. Službukonajúci bachár, ktorého prezývali „Paskrivec“, to vyhodnotil ako vzburu.

Korekcia ako vražedný nástroj

Okamžite pribehlo päť podnapitých väzenských dozorcov a prichytení museli ísť na raport. Otec Dominik Trčka ako organizátor „vzbury“ pre ťažké porušenie väzenskej disciplíny dostal desať dní korekcie. Spoluväzeň Lojzo Bakoš sa pred dozorcami zastal potrestaného a preto si aj on vyslúžil korekciu. Dr. Holubníček, kanonik z Olomouca, tichučko upozornil podnapitých dozorcov, že katolícki kňazi za Hitlera počas vojny mohli slúžiť v koncentrákoch sv. omše. Za túto informáciu dostal tiež desať dní korekciu. Možno, že títo bezcitní, krutí ľudia dnes poberajú výsluhové dôchodky. V korekcii na studenom betóne dostal otec Trčka zápal pľúc a vysoké horúčky. Ani na žiadosť ošetrojúceho lekára ho nepremiestnili do väzenskej nemocnice. Do cely ho priniesli zomrieť.

Spomínaný redemptorista Ján Blesík vo svojich pamätiach píše: Práve mal službu dobrý dozorca, ktorého väzni volali Táta. Dovolil väzňom, aby boli pri smrteľnej posteli umierajúceho otca Trčku. Pri jeho lôžku sa striedali spoluväzni, kňazi, ale aj biskupi Gojdič, Hopko, Vojtaššák, Trochta, Buzalka i Otčenášek. Podľa oficiálnych záznamov väzenskej správy otec Metod Dominik Trčka zomrel 23. marca 1959 o 19.45 hod. v leopoldovskej väznici. Z cely do väzenskej márnice ho vyniesli na nosidlách. Za nimi kráčalo osem biskupov, spolubratia a viac ako sto kňazov za sprievodu strážmajstra. Je veľmi zaujímavé a zvláštne, že keby mal otec Trčka pohreb na slobode, iste by komunisti nepovolili, aby mal poslednú rozlúčku s takým počtom biskupov, duchovných pastierov a bratov. To sa mohlo udiť iba Božím riadením. Pochovali ho 25. marca 1959 na väzenskom cintoríne v Leopoldove už bez sprievodu. V súčasnosti je jeho telo uložené do sarkofágu a nachádza sa v bočnom oltári v Chráme Sv. Ducha v Michalovciach.

Pápež Ján Pavol II. vyhlásil otca Metoda Dominika Trčku 4. novembra 2001 na Svätopeterskom námestí v Ríme za blahoslaveného.

Juraj Vrábek

člen redakčnej rady Svedectva

Slovenská kultúra vo svete

Médiá, až na výnimky, sa témy prezentácie slovenskej kultúry v Európe i vo svete takmer nedotkli, hoci v decembri, aj v predchádzajúcich mesiacoch uplynulého roku vrcholili podujatia k slovenskému predsedníctvu v Rade EÚ. Domácich politikov i médiá zaujímalo hlavne to, ako Slovensko obstojí pri základných medzinárodno-politických, ekonomických a čiastočne sociálnych otázkach. Naši diplomati vo svete dokazovali, že ak sa chceme presadiť viac ekonomicky a politicky, kultúra je ten najlepší prostriedok i sprostredkovateľ komunikácie a neraz aj zmierovateľ priam neriešiteľných konfliktov a rozporov. Že práve kultúra môže prebudiť záujem aj o inak nedominantné krajiny a priniesť oživenie cestovného ruchu. Ak by sme sa riadili iba našimi médiami, vrátane verejnoprávnych, ľahko by sme mohli nadobudnúť dojem, že sme svoju príležitosť zviditeľniť sa, presadiť a vystúpiť z anonymity európskych štátov aj tentoraz vôbec nevyužili. Našťastie je to takmer obrátene a dúfam, že z toho budeme čerpať nielen do budúcnosti, ale kultúra sa stane účinnou a trvalou stratégiou nášho aktívnejšieho účinkovania na medzinárodnej scéne, z čoho sa môžeme poučiť napríklad nielen od nordických štátov, ale aj od našich susedov, vrátane Rakúska.

Potrebujeme kultúrne inštitúty

Nepoznáme ohlasy zo samotných kritik a recenzií na podujatia, ale z internetových stránok rezortu diplomacie i samotných kultúrnych inštitútov sa môžeme dozvedieť aspoň základné údaje. Veľa sa toho udialo najmä v Nemecku, kde našťastie máme jeden z mála (šiestich či siedmich) Slovenských inštitútov, ktorý niektorí uvažovali nezmyselne zrušiť. Na galakonzerte slovenských spevákov v Berlínskom dome na čele so svetovou koloratúrnou sopranistkou Editou Gruberovou, medzinárodne etablovaným tenoristom Pavlom Bršlíkom a ďalšími mladými kolegami odzneli piesne a operné árie nielen od najrenomovanejších svetových skladateľov. Ale pred vyše tisíc divákmi aj diela Alexandra Moyzesa a Mikuláša Schneidera-Trnavského. Gruberová v Berlíne spievala už predtým v inej rozmanitej zostave našich hudobníkov a tanečníkov v programe „So klingt Europa – so klingt die Slowakei“ (Tak znie Európa – tak znie Slovensko), dokonca na pozvanie spolkového ministra financií Nemecka Wolfganga Schäubleho v rámci prezentácie Slovenska ako predsedníckej krajiny Rady EÚ. S Petrom Kažimírom verejne diskutoval o aktuálnych otázkach v Európe a zároveň sa uskutočnili vernisáže výtvarníčok Makarovej a Bergerovej. Ako tradične, naša RTVS, preberajúca množstvo druhotriednych športových a iných programov, si podujatie vôbec nevyšimla.

Vystavujú zakázaných

Na piatu spoločnú výstavu avantgardných galandovcov z roku 1968 v Berlíne, nadviazala po desaťročiach výstava zo

zbierok Turčianskej galérie v Martine - Vertraute Formen (Povedomé formy). Diela deviatich legiend slovenskej moderny, zakázané počas normalizácie budú v Berlíne vystavované do februára 2017 spolu s fotografiami ich nemeckého obdivovateľa Köhlera – Kellyho. Po nedávnom úmrtí sochára Andreja Rudavského žije z nich už len Rudolf Krivoš.

Najfrekventovanejším a najžiadanejším menom nielen v Nemecku bola však postava jubilujúceho, ale už nežijúceho politika Alexandra Dubčeka. Spolu s Inštitútom slavistiky Humboldtovej univerzity sme mu pripravili dve výstavy: Alexander Dubček - významná osobnosť moderných dejín Slovenska a európskej politiky a Alexander Dubček – ľudská tvár politiky. Veľvyslanec Peter Lizák s historikmi pripomínal nielen výrok „Nezahynie národ, ktorý sa riadi tak svojím rozumom, ako aj svedomím“, ale tiež vyzdvihol jeho dôležitosť v našich dejinách i to, že sa narodil v tom istom dome v Uhrovci, ako pred dvesto rokmi Ľudovít Štúr. A rovnaké jubileum ako Štúr, dvesto rokov od založenia, si pripomínala vlani práve Humboldtova univerzita. Podobne bol Dubčekovi venovaný seminár na pôde najstaršej írkej univerzity Trinity College v Dubline, ktorá mu v roku 1991 udelila čestný doktorát. Konalo sa to v spolupráci s miestnymi katedrami slavistiky a histórie a Centrom európskych štúdií. Výstava spolu so starším filmom o Dubčekovi bola aj v priestoroch EU Info centra v macedónskom Skopje. V priestoroch Veľvyslanectva SR v Taliansku výstavu jeho fotografií od Vladimíra Benka s koncertom pri príležitosti roka slovenskej hudby otvoril riaditeľ Slovenského Inštitútu v Ríme Peter Dvorský. S predvianočným koncertom bola Dubčekova výstava v pôvodne slovenskej Békešskej Čabe, v miestnom Malom evanjelickom kostole. A v spolupráci so Združením Slovákov - potomkov Interhelpa, dokonca aj v Kirgizsku, Bišpeku. Na pamätníku všetkým slovenským tam pochovaným „interhelpovcom“ sú v troch jazykoch, kirgizskom, slovenskom a ruskom, vytesané slová Dubčeka: „...verím v dobro človeka...“

Dominujúca Lúčnica

Prezentácia Slovenska by sa nezaobišla bez vystúpenia ľudového umeleckého súboru Lúčnica, ktoré sa uskutočnilo v novembri 2016 v prestížnom Kongresovom a hudobnom paláci v Štrasburgu. Podľa správ diplomatov „farebnými kostýmami, temperamentnou hudbou a nádhernou choreografiou vyvolala viacnásobné ovácie publika“. Ako predtým na dlhšom turné vo vzdialenej Nikarague, ktoré vyvrcholilo v Národnom divadle Rubéna Darío. Výpočet našich kultúrnych prezentácií by sa nemohol obísť bez tradičného už 14. vianočného koncertu v kostole La Madeleine v Paríži, v podaní Bratislavského chlapčenského zboru. Tam odzneli aj slovenské koledy. Obísť nemožno ani ďalšie nedávne výstavy, filmové, literárne a kultúrne podujatia v Moskve, Pekingu, New Yorku, Tokyu, Belehrade, Budapešti, Jeruzaleme, Talline a inde. Ostáva veriť, že budú aj ucelene knižne či filmovo zdokumentované a zhodnotené.

Viliam Jablonický

Ako mu režim vstúpil do života

Pokračovanie z 1. strany

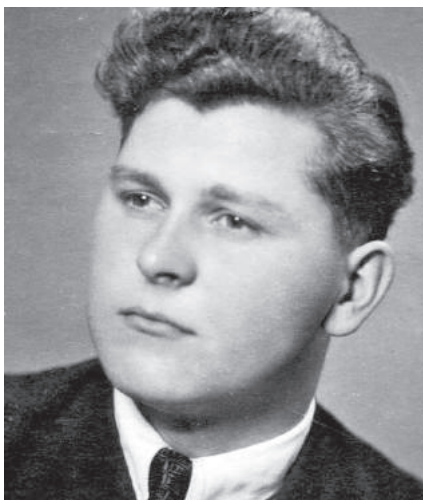
Vedel som, že na Ukrajine je hladomor. Po prevrate som rodičov presviedčal, aby sa nehnali za získaním majetku, lebo aj tak všetko stratia. A to bol prvý kameň úrazu s mojimi rodičmi. Vtedy som sa v podstate s nimi rozišiel.

Kvôli názoru? Ved' ste nemali ani pätnásť rokov.

Môj otec, zaniatený maloroľník, sedliak úplne zviazaný so zemou mi nechcel veriť. A ja som sa chcel z toho stereotypu dostať. Chcel som študovať, nie zodrať sa na majetku ako moji rodičia. V roku 1945 som dokončil štvrtú triedu a zahlásil som, že chcem ísť ďalej do školy. Ale skúšky do kvinty som neurobil, lebo predsa len bol rozdiel medzi vedomosťami z meštianskej školy a gymnázia. Takže musel som ísť do kvarty. Po skončení ročníka som rodičom povedal, že ja doma nebudem, s ich riešením nesúhlasím a že idem študovať za farára. No a kresťansky založení rodičia nemali na výber. Mohli iba súhlasiť.

Hovorili ste, že rodičom veľmi záležalo na ich hospodárstve a nebrali vážne vaše varovania. Boli vaši rodičia málo zorientovaní v politike?

Nemyslím si to. Ved' otec sa angažoval v katolicizme. Organizoval procesie, púte do Marianky, Šaštína, Mariazellu a ďalších pútnických miest. Po roku 1945 sa stal funkcionárom slovenských roľníkov vo výbore založenom parlamentom v Prahe. Staral sa o zásobovanie vinohradníkov. Ale zrejme niečo z jeho mladosti v ňom zostalo. Pochádzal z dobrej a bohatej pezinskej rodiny, takže ho otec po piatich ročníkoch základnej školy poslal do Viedne a prvú a druhú triedu absolvoval u kapucínov. Do tercie mal ísť ku kapucínom v Budapešti. Oni si tých chlapcov takto podávali. Mal spolužiaka z Viničného. Ale začalo sa hovoriť o vojne, tak môj otec po tercii nepokračoval a aj s tým kamarátom sa vrátili domov. Mali vtedy 13-14 rokov. Môj dedo povedal dobre, budeš doma robiť. Ten z Viničného mu dal pár faciek a povedal, ideš do Trnavy a budeš pokračovať na gymnázium tam. Keď som odišiel z domu, uvedomoval som si, že do určitej miery

Ján Kovačovský v mladosti.

Foto archív

rodičom krivdím. Prišiel však rok 1948 a vtedy otec pochopil, že som mal pravdu. Že ten môj odchod bol možno kapricou, ale z mojej strany to tak nebolo. V kláštore som mal dobré podmienky, vtedy sa piaristi podieľali na profesorskom zbore. Mne sa to páčilo, ale prišiel „Vítazný február“.

Čo znamenal pre vašu rodinu?

Ministerka Jankovcová odvolala otca z funkcie vo výbore a to bola prvá rana pre rodičov. Postarali sa o to nepriatelia Cirkvi z radov komunistov, ktorí sa v tomto orgáne schádzali aj za prvej Č-SR. Pravda, mamičke to vyhovovalo, lebo otec odchádzal na schôdzu výboru aj na tri dni. Mamička nebola z toho nadšená. Ale otca to trápilo. On chcel poľnohospodárstvu pomôcť.

A myslíte si, že preto ho odtiaľ vyhodili, že bol silný katolík? Že to novej moci nevyhovovalo a preto ho z funkcie stiahli?

Celkom iste to spôsobilo otcovo katolícke pozadie. A potom prišiel rok 1950 a s ním zakladanie roľníckych družstiev. Vtedy sa otec priznal, chlapče, mal si pravdu, už je to tu. A päťdesiatročný chlap začal plakať nad životom.

A vy?

Ja som študoval u piaristov vo Svätom Jure a bol som spokojný, že budem kňazom a pre ľudí užitočným. Odjakživa mi bolo sympatické také povolanie, v ktorom sa ľudia angažujú v prospech iných a nielen, aby sa sami

vzdelávali. Skončil som gymnaziálne štúdiá, síce s určitými problémami, ale medzitým zlikvidovali rehole.

Vás tiež dali do koncentračného tábora?

Samozrejme.

A kde ste boli?

Začínal som v Hronskom Beňadiku, odkiaľ som utiekol.

Nestrážili vás?

Strážili, ja som ušiel v noci skokom zo sedemmetrového múra ešte s jedným spoločníkom. Cestovné lístky do Bratislavy nám kúpilo jedno dievča. Keď som sa vrátil, premiestnili ma do Kostolnej.

Prečo ste utekali?

Boli tam hrozné pomery. Spali sme na zemi na slame jeden vedľa druhého. Bolo nás tam veľa a mne to strašne prekážalo.

V Kostolnej bolo lepšie?

Bolo lepšie, ale tam som sa dostal na prevýchovu. Keď zistili, že som ušiel a vrátil som sa tak povedali, ty máš ešte nádeje na prevýchovu.

Z čoho pozostávala?

Prednášky z marxizmu, leninizmu, vtĺkanie do hláv, že Boha niet... No a odtiaľ ma poslali na stavbu priehrady v Púchove.

Takže ste študovali marx-leninizmus?

No nie, na gymnázium u piaristov som mal výhodu, že ma viedli ako externého študenta. Nemusel som študovať komunistickú ideológiu, ale som sa usiloval skončiť ročník. Vždy mi nejakí chlapci a dievčatá dohodili učebnice a zošity, ale keď som bol v oktáve, bolo to v roku 1950, dostal som povolačiaci rozkaz.

To ste ešte boli v tábore?

Nie, tie už rozpustili, bol som doma u rodičov, už som chodil do školy ako riadny študent. Ale oznámili nám, že 8. decembra (v roku 1949) sa ide do školy. A to je prikázaný sviatok. Tak sme zorganizovali štrajk. Jednoducho 110 študentov neprišlo do školy. Hrozilo nám vylúčenie, potom to nejako ututľali a riešili u Laca Novomeského, vtedajšieho povereníka pre školstvo a kultúru. Povedal im, že oceňuje moje

schopnosti, ale keby som ich využíval pre socializmus, vtedy by sme bezpečne kráčali v ústrety socializmu veľkými krokmi. Skončil som septimu a ešte som ani nezačal chodiť do oktávy, dostal som povolávací rozkaz.

Do základnej vojenskej služby?

Práve, že to bolo zvláštne, povolali ma pred skončením školy. Otec teda chcel vedieť, čo sa to so mnou robí a išiel so mnou. Lekárka ma ešte ani dobre nevidela a rozhodla, že idem na vojnu. A vtedy som otca videl druhýkrát plakať. Ja som totiž nebol odvedený na vojenčinu ako branec, ale ešte s dvoma chlapcami nás chlapík s hodnosťou ašpiranta, so samopalom, odviezol na stanicu a odviezli nás do Libavy.

Tam boli PTP, nie?

To sme vtedy ešte nevedeli. Ostrihali nás, obliekli nám nemecké uniformy, dostal som bundu, na ktorej ešte boli vyhrnuté rukávy a dostali sme aj vychádzkové americké uniformy. Keď sme ich videli, povedali sme si, to asi nebudú také zlé.

A bolo?

Skončilo to mizerne. Už na druhý deň nás naložili do vlaku a pod dozrom dôstojníka nás dovezli do Prahy. Na stanici sme museli vytvoriť krúžok, to nás bolo asi päť až šesť chlapcov a okolo nás chodil dôstojník. Potom nás naložili do ďalšieho vlaku a odviezli do Plzne. Na Bory. Už prvú noc sme spoznali, kde sme.

Vo väznici.

Áno, v jednej z najväčších. Celú noc zavíjali psy, lebo popravovali ľudí a psy

to vycítia. Vtedy mi naskočili zimomriavky. Hodili nás do jednej miestnosti s betónovou podlahou, no už na druhý deň zistili, že my tam nepatríme.

A vedeli ste už, že ste vo väznici?

Samozrejme, tam si každý na vás šľapne. Ako na muchu. A oznámi vám, že už ste tu. Väzni sú pre nich veľká banda. Na druhý deň nás previezli do bývalého židovského lágra, smerom na

Vlani na seminári v Kaskádach.

Klatovy. Na ľavej strane je prekrásny park. Ten sa mi aj vtedy mimoriadne páčil. A nás cez ten park odviezli do toho bývalého židovského tábora, kde boli spolovice rozpadnuté baráky. Bolo nás okolo dvesto a tam nás ubytovali. Medikov, stavbárov, bohoslovcov, samých vzdelaných ľudí. Na tretí deň po príchode sme začali pracovať na dostavbe vojenskej nemocnice. Ja som bol pridelený k miešačke. Robil som tam šesť mesiacov a päť dní.

Ako presne si to pamätáte.

Lebo som dostal vojenskú knižku. Bol som síce vojak, ale bez zbrane. Režim ako v lágri. Prvé dva mesiace nijaký kontakt s vonkajším svetom. Ani s rodinou. Keď nás vodili do práce, strážili nás vojaci. To neboli väzenskí strážcovia, ale vojaci so zbraňou a to som nevedel pochopiť. Iste, keby som utekal, nestrelí do mňa. Našli sme si jednu spojku – dievča – cez ktorú sme posielali listy. To dievča s nami cítilo, lebo bola dcérou majiteľa pieskovísk, ktorého popravili na Boroch.

Prečo?

Tí chlapci, čo tam boli, hovorili, ako sa popravovalo v Čechách. Ty si bol Nemeč, zabiť. Takto si vybavovali účty. Raz mi jeden šofér priniesol chlieb a slaninu. Strava bola mizerná, schoval som to

a chcel som sa o jedlo podeliť na baráku. Ale keď som vyťahoval chlieb, chytil ma strážnik a chlieb hodil na zem a rozdupal ho. To bolo čosi, čo sa ma za celé obdobie môjho pobytu v táboroch najviac dotklo. Moji rodičia na chlieb tvrdo robili. S chlebom sa to nerobí. Bol som presvedčený, že toho človeka poznám, že som ho už niekde videl. Bol to radový desiatnik, ale veľký kruťás. Keď som o tom neskôr hovoril môjmu kamarátovi, tak mi pripomenul, že on u nás študoval chémiu. Tento svet je taký malý.

Kedy sa skončilo vaše trápenie?

Čas letel. Zima bola ukrutná, medzi panelmi škáry, že sme išli pomrznuť. Večer o siedmej už museli byť kachle vyčistené, takže do rána sa nedalo vydržať. Bolo nás dvanásť a jeden z nás bol

taký vrták, že urobíme nejaký „kúsok“. A ten spočíval v tom, že ukradneme uhlie a v noci si zakúrime. Zle to dopadlo. V americkej vychádzkovej uniforme som vycestoval vlakom domov. No v Kolíne pristúpila vojenská kontrola, vystúpil som z vlaku a do Brna som sa v tej zime priviezol na nárazníku železničného vozňa. V Brne som sa nad uhlákom zohrial a už bez problémov docestoval do Bratislavy.

Ako sa skončilo toto dobrodružstvo?

Pomýšľal som emigrovať cez Šumavu, ale napokon som sa vrátil do lágra. Bolo to na Silvestra, nikdy predtým som nevidel toľko napitých ľudí. Nikto si ma nešímal, ale už ráno som prišiel o prvé zuby. Vyrazil mi ich jeden z dozorcov, ktorý vedel, že som ušiel. Na tretí deň ma zavolať armádný kapitán a oznámil mi, že môj „výlet“ bol zbytočný. Lebo 2. januára prišlo rozhodnutie, že som prepustený. Dostal som vojenskú knižku so zápisom, že som odslužil šesť mesiacov a päť dní. Zmaturoval som a znovu mi prišiel povolávací rozkaz. Prišiel termín odvodov a odvedli ma k zbrani. A dokonca som vojenčinu skončil ako vzorný vojak, čo mi neskôr pomohlo dostať sa na vysokú školu.

Eva Zelenayová

S Jánom Košiarom pri pamätníku obetiam komunizmu v Bratislave – Vrakuňi.

Vyšli Hrnkove dejiny Slovenska

Historik a politik Anton Hrnko vydal koncom roka Dejiny Slovenska veselo i vážne. Text je vážny a to, čo dodáva knižke veselosť, sú ilustrácie Milana Stana. Ambícia autora, na malej ploche zobrazíť dejiny Slovenska a Slovákov od počiatku podnes je pozoruhodná. Ibaže ani Hrnko sa nevyhol prekonanému názoru, že Slovania prišli na dnešné územie Slovenska na prelome 5. až 6. storočia. Anton Semeš v knižke Nie sme tu odvčera napríklad upozorňuje, že už v 2. storočí sa zjednocovali kmene na našom území a pod jednotným názvom Souvenoi (Sloveni) ich uvádza Klaudios Ptolemaios a nie je jediný. Napokon starobylosť Slovanov v našej zemepisnej oblasti potvrdzujú aj výskumy v genetike.

Sporným termínom, ktorý sa v súvislosti s našim územím používa, sú Germáni. Hrnko uvádza, že na prelome letopočtov prišli na naše územie nové kmene, väčšinou germánske. Pojem Germáni ja zaužívaný na dnešných Nemcov. Semeš má iné vysvetlenie. Odvoláva sa na rímskeho spisovateľa Tacita, ktorý vo svojom diele Germánia uvádza, že kmene na strednom Dunaji už nemenujú barbarmi, ale nazývajú ich Germánmi, čiže blízkymi. A ďalej tvrdí, že ide zásadne o slovenské kmene, lebo Tacitus jasne hovorí o rozlohe Germánie: Je to obrovský priestor medzi ústím Ryna a riekou Labe zo západu, z juhu je hranicou Dunaj a na východe Visla. Podľa Semeša názov vtedajšej Germánie nemá nijaký súvis so starými Teutónmi – dnešnými Nemcami. Pritom ide o obdobie 2. storočia po Kr. Ak jestvujú rímske pramene, ako tvrdí Semeš, potom by nemali zostať bez povšimnutia našich historikov.

Hrnko urobil významný posun v hodnotení prvej Slovenskej republiky, Slovenského národného povstania aj povojnového obdobia voči doterajšiemu oficiálnemu chápaniu našich novodobých dejín. Pravda, nepriblížil sa k dielam slovenských historikov v emigrácii, ale značne odtabuizoval tento úsek našich dejín. Ako na inom mieste spomíname, podľa Hrnka prvá Slovenská republika vychádzala pri konštituovaní svojho politického systému z predchádzajúceho ústavného vývoja v prvej Č-SR, avšak, ako uvádza Hrnko, „ideovo sa inšpirovala katolíckou štátoprávnou a sociálnou teóriou, ako bola zakotvená v pápežských encyklikách Rerum novarum a Quadragesimo anno. Hrnko spomína, že „režim slovenského štátu bol vo vzťahu k svojim občanom pomerne mierny. Na rozdiel od mnohých okolitých štátov nepostupoval drakonicky ani proti svojim otvoreným odporcom“.

Nedá sa povedať, že Hrnko prichádza s novým pohľadom na zápas Slovákov o štátnu samostatnosť, na udalosti počas prvej Slovenskej republiky a povojnového usporiadania štátu, ale ako prvý z domácich historikov sa zbavuje ideologických nánosov z minulosti. Istým prekvapením je spracovanie kapitoly Mlňniky slovenských dejín. Napríklad pri dátume 26. máj 1946 je uvedené: „konali sa poloslo-

YDÁVATEĽSTVO ŠTÚDIO HUMORU, SATIRY atď.

ANTON HRNKO
DEJINY
SLOVENSKA
VESELO I VÁŽNE
ILUSTROVAL MILAN STANO

bodné voľby do národného zhromaždenia. Voľby na Slovensku výrazne vyhrala Demokratická strana, avšak celoštátne vyhrali komunisti.“ Takéto konštatovanie nič nehovorí o tom, že Slovákom bol komunizmus vnútený. Pri roku 1949 sa zasa dozvedáme, že „na Slovensku sa rozpútala niekoľkoročná kampaň proti tzv. slovenskému buržoáznemu nacionalizmu v komunistickej strane, ktorej za obeť padla väčšina komunistických vodcov z obdobia protifašistického boja na čele s G. Husákom.“ Nikde však nie je zmienka o monsterprocesoch s predstaviteľmi katolíckej cirkvi, o prenasledovaní zástancov slovenskej samostatnosti či veriáciach. Ale pri roku 1963 sa dočítame, že „v štáte začali v súvislosti s ekonomickým krachom prebiehať previerky a rehabilitácie nespravodlivo súdených komunistov. Postupne došlo k rehabilitácii aj slovenských buržoázných nacionalistov“. Ako si možno v tejto kapitole vysvetlíť zatajenie takých skutočností, o ktorých autor píše v predchádzajúcich textoch? Akoby text knihy a poslednej kapitoly nepísal ten istý autor.

Politickí väzni komunizmu zvlášť citlivo vnímajú obdobie, v ktorom prebiehali ich perzekúcie. Nebolo ich málo, na Slovensku vyše 70 tisíc. Mnohí za svoj názor zaplatili životom, iní dlhoročnými väzneniami a až do roku 1989 postavením na okraji spoločnosti. Pri ďalšom vydaní knižky by mal autor zohľadniť tieto skutočnosti.

Eva Zelenayová

Vol'by v rokoch šesť (III.)

Za 120 rokov sa u nás sedemkrát konali parlamentné voľby v rokoch končiacich číslom šesť: 1896, 1906, 1946, 1976, 1986, 2006 a vlani. S výnimkou

komunistického sčítania dospelého obyvateľstva v rokoch 1976 a 1986 priniesli prekvapenie a voličom aj trochu nádeje. Už v roku 1946 sa komunisti pokúsili ovplyvniť parlamentné voľby vo svoj prospech. V Čechách sa im to podarilo a zvíťazili, no na Slovensku sa nedokázali presadiť napriek tomu, že mali v rukách silné mocenské a propagandistické páky. Práve v máji 1946 väčšina Slovákov potvrdila, že im je komunistická ideológia cudzia a národ dal prednosť tradičným hodnotám a demokracii.

Po vzniku Č-SR v roku 1918 bolo zavedené všeobecné a tajné volebné právo a to aj pre ženy, a tak mohla každá osoba staršia ako 21 rokov pristúpiť k volebným urnám, čo za starého Uhorska nebolo. Pravda, prvé parlamentné voľby v roku 1920 spôsobili veľa chaosu a dezorientovali voličstvo. Zmizli volebné okresy, kde kandidovali osobnosti so spätnou väzbou k voličom. Nahradili ich volebné kraje, zavedený bol stranický systém na Slovensku doposiaľ neznámy. Tieto novoty tak poplietli ľudí, že podľa svedectva evanjelického kňaza Michala Bodického, polovica voličov ani nevedela koho volí, čo bolo výhodné pre demagógov Sociálnodemokratickej strany, ktorá zvíťazila. Nasledujúce voľby v rokoch 1925, 1929 a 1935 na Slovensku s prevahou vyhrávala Slovenská ľudová strana (od roku 1925 s prívlastkom Hlinkova – HSLS) s autonomistickým programom, čo reprezentanti pražského centralizmu ani obaja prezidenti nebrali na vedomie a autonómiu s rôznymi výhovorkami odmietali. V decembri 1938 sa konečne volilo do slovenského snemu, no už s jednotnou kandidátkou a povin-

ným hlasovaním. Skorumpovaný stranický systém, aký u nás v mezivojnovom období devastoval spoločnosť, málokomu chýbal... Potom nasledovala osemročná vojnová prestávka.

Od začiatku roku 1946 s pomocou Stalina obnovené Česko-Slovensko sa pripravovalo na parlamentné voľby. Mali dať akúsi bodku za „revolučným obdobím“, ktoré sa na Slovensku začalo v auguste 1944 a vyžiadalo si tisícky obetí. Po vojne bol politický systém deformovaný a režim nie demokratický, ale ľudovodemokratický. Pečať mu vtláčili stovky popravených v rámci tzv. retribúcie, tisíce odsúdených do žalára, desaťtisíce obetí divokej povojnovej pomsty v Čechách a tri milióny vyhnaných príslušníkov nemeckej menšiny. Za takýchto pomerov mohli byť voľby len čiastočne slobodné a čiastočne demokratické. Strany s najväčšou voličskou podporou na Slovensku za mezivojnovej Č-SR (HSLS a Republikánska strana zemedel'ského (!) a maloroľníckeho ľudu tzv. agránci) boli zakázané, občania nemeckej a maďarskej národnosti zbavení volebného práva a spolu s nimi aj tisíce Slovákov stíhaných za tzv. kolaborantstvo, takže počet oprávnených voličov bol drasticky znížený. Navyše volieb sa mohli zúčastniť len povolené strany organizované v Národnom fronte a museli sa zaviazat', že budú podporovať Košický vládny program. Do januára sa o moc na Slovensku delili len dva politické subjekty – Komunistická strana Slovenska (KSS) a Demokratická strana (DS) ustanovená za povstania. Ovládali ju bývalí agránci a prevahu v nej mali evanjelici. Koncom januára 1946 k nim pribudla Strana práce. Mala združovať tých sociálnych demokratov, ktorí nesúhlasili so zlúčením s komunistickou stranou v čase bystrického povstania. Komunisti sa snažili, aby DS odobrali čo najviac hlasov a s niektorými katolíckymi aktivistami pripravovali vznik kresťansko-sociálnej alebo republikánskej strany. Preziera-vejší predstavitelia DS si uvedomovali, že musia získať podporu slovenských

katolíkov, niekdajších voličov HSLS, doposiaľ odsunutých na vedľajšiu koľaj a stigmatizovaných pečatou rozbijáčov Č-SR, ľudáctva, prípadne fašizmu. A tak vznikla tzv. Aprílová dohoda, podpísaná 31. marca 1946. Predseda DS Jozef Lettrich a katolícki členovia strany sa dohodli na doplnení užšieho predsedníctva DS katolíckmi, na zostavení kandidátnych listín v pomere 2:1 v prospech katolíkov, na podpore kresťanskej náuky v školstve a zaviazali sa presadzovať reštitúciu cirkevných škôl. Podpísanie dohody znamenalo zjednotenie slovenských politických síl v zápase s komunistami bez ohľadu na konfesiu. Prostredníctvom biskupov, ktorí s ňou súhlasili, DS získala katolíckych voličov a dôverovali jej aj mnohí evanjelici. V KSS si uvedomili nebezpečenstvo a podnikli všetko, aby očiernili, oslabili a rozložili DS. Bezpečnostné orgány, ktoré komunisti ovládali, rozpútali voči agitátorom demokratov teror. Urýchlili aj vznik Strany slobody, ktorá mala odlákať voličov DS, no bolo už neskoro. Parlamentné voľby sa uskutočnili 26. mája 1946 a na Slovensku zvíťazila so ziskom 62 percent hlasov DS, KSS dostala len 30, 3 percenta, strany práce aj obrody sa museli uspokojiť s tromi percentami. Na Slovensku zavládla radosť, ľudia sa domnievali, že spoločnosť bude uchránená od boľševických praktík, že proces s prezidentom Tisom a s ostatnými členmi vedenia prvej SR bude spravodlivý. V Čechách však suverénne zvíťazili komunisti a spolu so slovenskými pomáhačmi zosnovali útok na DS. Obvinili ju z nespoľahlivosti, separatizmu, protištátnych tendencií a podobne a v júni presadili tretiu pražskú dohodu. České nekomunistické strany presadzujúce centralizmus podporovali obmedzenie kompetencií slovenských národných orgánov. Po obstrihaní právomocí SNR a Zboru povereníkov, kde mala mať DS väčšinu, pražská vláda požiadala Svätú stolicu, aby pozbavila funkcií štyroch slovenských biskupov.

Pokračovanie na 14. strane

Vol'by v rokoch šesť (III.)

Pokračovanie z 13. strany

Vatikán nevyhovel, ale útoky sa množili, komunisti a ich pomáhači objavovali v DS reakčné, fašistické a protištátne elementy. V septembri 1947 bezpečnostné a spravodajské orgány odhalili v štruktúrach strany „protištátne sprisahanie.“ Vyše 600 zatknutých, medzi nimi aj katolícki členovia predsedníctva, nezákonné väznenia a brutálne výsluchy paralyzovali činnosť DS. Pod tlakom komunistov, partizánskych tlúp a odborárskych nátlakových

skupín napokon strana kapitulovala, svojim politickým oponentom prepustila ďalšie poverenctva a vypovedala Aprílovú dohodu. Komunisti sa tak už v novembri 1947 stali pánmi situácie na Slovensku a po februárovom puči v Prahe roku 1948 rozpustili už len torzo niekdajšej dominantnej politickej sily Slovenska.

Vol'by v roku 1946 dokázali, že väčšina Slovákov odmieta komunizmus a tak sme sa zaradili medzi politicky vyspelé európske národy. V rokoch

1946 – 1950 sa potvrdila stará pravda: „Čo nechceš, aby sa robilo tebe, nerob ani ty iným.“ Napriek víťazstvu DS sa napokon komunisti na Slovensku presadili, najmä vďaka pomoci pražských súdruhov, no zakrátko sa slovenská komunistická garnitúra na čele s predsedom Zboru povereníkov Gustávom Husákom ocitla tam, kam nedávno posielali svojich politických súperov z DS - vo väzenských celách.

Ivan Mrva
autor je historik

Vyšiel zborník prednášok

Seminár, ktorý sme usporiadali v septembri 2015 sa stretol s veľmi priaznivým ohlasom. Bolo preto pre nás výzvou, aby sme v tejto iniciatíve pokračovali. V príjemnom prostredí rekreačného zariadenia Kaskády neďaleko vodnej nádrže Kráľová v okrese Galanta sa stretli naši členovia prakticky zo všetkých pobočiek. Pozvanie na seminár prijali Martin Lacko, Ivan A. Petranský, Peter Jašek a Juraj Vrábek mladší. Z ďalekej Austrálie nám poslal vyžiadaný príspevok náš známy historik a priaznivec Prof. František Vnuk.

Okrem doplnenia si informácií z nedávnych našich národných dejín sme mali možnosť pokojne sa porozprávať o aktuálnej situácii v našej spoločnosti dvadsaťsedem rokov po pamätnom Novembri 1989. Najviac rezonovala téma prepustenia PhDr. Martina Lacku, PhD z Ústavu pamäti národa. Celá naša členská základňa nechápe postoj predsedu Správnej rady ÚPN Ondreja Krajiňáka, ktorý napriek skutočnosti, že je synom politického väzňa, akoby stratil vlastný kritický pohľad na nedávnu minulosť a zavádza totalitné praktiky ako vystrihnuté podľa „poučenia z krízového vývoja v strane a v spoločnosti po XIII. zjazde KSČ“.

Všetky príspevky autorov sú na vysokej odbornej úrovni. Martin Lacko, Peter Jašek i Ivan A. Petranský nám priblížili témy, ktorými sa odborne podrobne zaoberajú. Je evidentné, že preštudovali množstvo literatúry a vypočuli aj mnohých svedkov doby. Veľmi vecná je aj

štúdia Františka Vnuka, ktorého práce - knižné i publicistické, sú politickým väzňom dobre známe. Sme mu za jeho neúnavnú prácu na poli histórie veľmi vďační.

Prvýkrát sme mali medzi sebou Juraja Vrábela ml., ktorý nás prekvapil množstvom informácií o auguste 1968. Je to o to zaujímavejšie, že sám toto zložitú obdobie osobne nezažil. Nezapadalo to síce presne do témy o politických väzňoch a mučeníkoch, ale dakujeme Pánu Bohu, že sa v našich krajoch nevesalo ako v Maďarsku po „kontrarevolúcii“ v roku 1956.

Príspevok predsedu PV ZPKO Jána Liteckého Švedu je tiež veľmi zaujímavý. Autor popisuje teoretické základy totalitných systémov, pričom uvádza množstvo faktov, ktoré sa jednoducho nedajú vyvrátiť. Nemožno vytrhať strany z kníh, ako to robil Orwellov Winston Smith... Veci nielen boli napísané a popísané, ale sa aj naozaj stali...

Politickí väzni ďakujú nielen autorom prednášok, ale aj Trnavskému samosprávnemu kraju i Event Hotelu Kaskády, že mohli usporiadať vedecký seminár, z ktorého v spolupráci s vydavateľstvom PostScriptum vyšiel zborník. Záujemcom je k dispozícii v ústreďi na Obchodnej ulici v Bratislave.

ThDr. Ján Košiar
duchovný PV ZPKO

Výzva

Vážení členovia PV ZPKO, sympatizanti, priatelia. Naša organizácia dlhodobo zápasí s neštandardnou situáciou, keď pripravuje plány svojej činnosti bez krytia finančnými prostriedkami. Nedostatok peňazí nás núti obrátiť sa na Vás s výzvou o pomoc. Vydávanie Svedectva nie je ďalej možné zabezpečiť z prostriedkov štátnej dotácie, preto sa obraciame na Vás s prosbou, vyhľadať vo Vašom okolí potenciálnych sponzorov nášho časopisu. Ak nebude vychádzať, akoby sme stratili nástroj prezentácie vlastného jestvovania. Azda neprajníci by sa tomu aj potešili. Veríme však, že sa nájdú podporovatelia ideálov, za ktoré sme trpeli, a ktoré hodláme aj naďalej chrániť a obhajovať. Záujemcovia o pomoc pre naše Svedectvo môžu poslať svoj príspevok na číslo účtu: SK74 3100 0000 0040 0012 8109, BIC: LUBASKBX, alebo sa kontaktujte na tel. číslach 0905 737 790 a 0902 199 429. Darcom úprimne ďakujeme.

Vedenie PV ZPKO
a časopisu Svedectvo

2 % SA BLÍŽIA

Všetkých, ktorí sú ochotní prispieť na našu činnosť poukázaním 2 % zo zaplatenej dane upozorňujeme, že **ZAMESTNANCI** musia túto skutočnosť nahlásiť svojej účtovníčke do 15. februára. **SZČO** to uvedú vo svojom daňovom priznaní.

Základné údaje:

IČO/SID: 00679879

Forma: Občianske združenie

Obch. meno: Politickí väzni Zväz protikomunistického odboja III. odboj

Sídlo: Obchodná

Súp. číslo: 52

PSC: 811 06

Číslo účtu: SK74 3100 0000 0040 0012 8109, **BIC:** LUBASKBX, alebo sa kontaktujte na tel. čísle: 0902 1990429.

Darcom úprimne ďakujeme

PRIPOMÍNAME SI

V januári si pripomíname významné životné jubileá týchto našich členov a priaznivcov. Spomíname aj na členov, ktorí sa tejto slávnosti nedožili.

55 rokov

Lubomír Hošťák, Dobrá 20.1.1962
Vladimír Furda, Tašufa 23.1.1962
Pavol Zlatinský, Uľany nad Žitavou 22.1.1962

60 rokov

Ján Hradiský, Levoča 8.1.1957

65 rokov

Ludmila Melišová, Košecké Podhradie 10.1.1952

70 rokov

Juraj Vrabel, Sabinov 13.1.1947
Mária Onderková, Humenné 14.1.1947

73 rokov

Oľga Šafranková, Udavské 12.1.1944

75 rokov

Ružena Balážová, Sereď 1.1.1942

80 rokov

Mária Farkašová, Jamník 21.1.1937

83 rokov

Mária Mičáňová
Jozef Turček, Veľký Lapáš 25.1.1934

85 rokov

Helena Lauková, Sv. Anton 7.1.1932
Jozef Ištók, Košice 27.1.1932

86 rokov

Mária Plaštiaková, Nitra 2.1.1931

87 rokov

Ján Surový, Ružomberok 1.1.1930
Mária Daňová, Topoľčany 27.1.1930
Anton Semeš, Bratislava 30.1.1930

88 rokov

Milan Baláž, Trnava 14.1.1929

89 rokov

Pavol Lavo, Nitra 13.1.1928

97 rokov

Ján David, Dolný Kubín 19.1.1920

Jubilantom srdečne blahoželáme

PRISPELI NA ČINNOSŤ

Mgr. Martin Vrabček , Liesek	10 EUR
Martin Markulák , Bratislava	5 EUR
Monika Chlebovič , Friedberg	40 EUR
RNDr. Tomislav Jurík, Csc. , Bojnice	250 EUR
JUDr. Peter Brňák , Bratislava	50 EUR
Margita Antašová	10 EUR
Anna Poláčková , Bratislava	14 EUR
Tibor Mikuš , Suchá nad Parnou	100 EUR
Pavol Holeštiak , Zákopčie	20 EUR
Miroslav Luba , Leopoldov	10 EUR
MUDr. Dagmar Pechová , Bratislava	10 EUR
Oľga Búzová , Bratislava	15 EUR
Peter a Soňa Svoreňovci , Bratislava	50 EUR
Katarína Mikulová , Bratislava	4 EUR
OZ Z lásky k človeku	165 EUR
Ing. Milan Baričák , Nová Dubnica	30 EUR
Július Homola , Topoľčianky	20 EUR

Darcom vyslovujeme úprimné poďakovanie

AKTIVITY PREDSEDNÍCTVA PV ZPKO

■ **Predseda našej organizácie Ján Litecký Šveda** v požadovanom termíne vybavil na notariáte potrebné náležitosti, aby sa PV ZPKO mohli stať aj ďalší rok príjemcom 2% z poukázanej dane. Taktiež niekoľko ďalších dôležitých potvrdení a dokladov potrebných na podanie žiadosti o dotáciu na Ministerstvo vnútra SR.

■ **Časopis nemeckých politických väzňov a prenasledovaných komunizmom „Stacheldraht“** (Ostnatý drôt) v poslednom čísle uverejnil prejav Jána Liteckého Švedu, ktorý zaznel na vlašajšom kongrese INTERASSO v Budapešti.

STALO SA

1. januára 1993 vošla Slovenská republika do života ako nezávislý samostatný štát s úplnou a pôvodnou štátnou suverenitou. Hneď po vyhlásení ju uznalo 91 štátov a bola prijatá do OSN ako 180. členský štát.

2. januára 1951 bol za tajného biskupa na Slovensku vysvätený 27-ročný jezuitský novokňaz Pavol Hnilica. Vysvätil ho rožňavský biskup Róbert Pobožný.

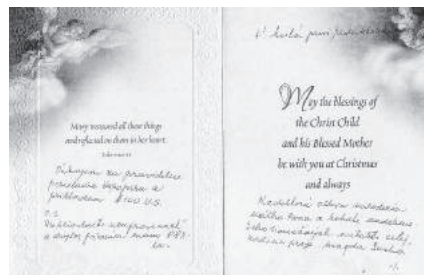
5. januára 1968 zvolili Alexandra Dubčeka za 1. tajomníka ÚV KSČ, čím sa začala Dubčekova jar.

8. januára 1950 zomrel banskobystrický biskup Andrej Škrábik.

18. januára 1939 sa v Bratislave konalo prvé slávnostné zasadanie Slovenského snemu.

20. januára 1928 vláda Česko-Slovenskej republiky schválila „Modus vivendi“, dohodu medzi Č-SR a Svätou stolicou.

20. januára 1939 prezident republiky Dr. Hácha, na návrh slovenského snemu, vymenoval tretiu vládu Slovenskej krajiny. Jej predsedom sa stal dr. J. Tiso.

● **Pozdrav z Kanady a finančný príspevok nám aj tohto roku poslala pani Magda Suchá. Ďakujeme a v ďalekej novej domovine želáme požehnaný rok a potešenie z nášho časopisu.** Eva Zelenayová

■ **Úradné hodiny v kancelárii Predsedníctva PV ZPKO v Bratislave na Obchodnej ulici č. 52 sú v pondelok a v stredu od 9.00 hod. do 13.00 hod.** (r)

ROZLÚČILI SME SA

† Vo veku 85 rokov, 13. decembra 2016, zomrela **Terézia SUCHÁNKOVÁ**, dlhoročná členka Regionálnej pobočky PV ZPKO v Žiari nad Hronom. Posledná rozlúčka sa konala 16. decembra 2016 na cintoríne v Ladomerskej Vieske.

† Vo veku 84 rokov, 19. decembra 2016, zomrel **Ladislav PAPAN**, dlhoročný člen výboru Regionálnej pobočky PV ZPKO v Žiline. Posledná rozlúčka sa konala 22. decembra 2016 na cintoríne v Lietavskej

Lúčke – Ilove. Pohrebu sa za organizáciu zúčastnila podpredsedníčka žilinskej organizácie PV ZPKO.

† Regionálna organizácia v Žiline sa oneskorene dozvedela o úmrtí svojho dlhoročného člena **Jozefa ADAMÍKA**, ktorý zomrel 21. júla 2016 vo veku 97 rokov. Posledná rozlúčka sa konala 25. júla 2016 na cintoríne v Závodi.

† Vo veku nedožitých 90 rokov, 31. decembra 2016, zomrel **Vdp. Viktor**

OLOS. Posledná rozlúčka sa konala 4. januára 2017 na cintoríne vo Valašskej Dubovej.

† Vo veku 99 rokov, 18. decembra 2016, zomrela **Ruženka KRAMÁROVÁ**, dlhoročná členka Regionálnej pobočky PV ZPKO Bratislava. Posledná rozlúčka sa konala 23. decembra 2016 v bratislavskom krematóriu.

Pozostalým vyslovujeme úprimnú sústrasť

Collak

Správa ZNB hl. mesta Bratislavy a Zs kraja
Správa štátnej bezpečnosti

I. odbor - 4. oddelenie

ODOSLANÁ SPRÁVA	
Číslo správy	2413 / 85
Došlo dňa	Mod. 1510
Spracované	Mod.
Odoslané	Mod. 1405

Bratislava 26.6.1985

a/a

PRÍSNE TAJNÉ

II. Správa ZNB
7. odbor

9-1991

*9.10.1985 nypa. l. b. S
n. a. c. - 4. odd.*

P I L N Ě
Č.p.: OS-001660 DEX-KR-85

P R A H A

Vec: Zabezpečenie turistických skupín na XII. SFMS v Moskve -
i n f o r m á c i a .

Z teritória Zsl. kraja vycestujú na XII SFMS v Moskve v I. turnuse 40 osôb z Mestskej a Krajskej organizácie SZM a ten istý počet osôb vycestuje i v II. turnuse. Doposiaľ nie je schválené konečné zloženie turistických skupín Ústredným výborom SZM.

V zmysle Vašich pokynov boli cez II. odbor S-ŠtB získané zoznamy osôb navrhnutých Krajským a Mestským výborom SZM a bola vykonaná lustrácia. Výsledok lustrácie sme ešte neobdržali.

Boli nadviazané 4 oficiálne kontakty na funkcionárov SZM, ktorí vycestujú v turistických skupinách, kde bolo zistené, že Krajský ako i Mestský výbor SZM doposiaľ neobdržali žiadne organizačné pokyny pre turistické skupiny.

Vzhľadom k tomu, že sme doposiaľ neobdržali výsledok lustrácie, nie je známe či sa v turistických skupinách nachádzajú agentúrne prostriedky.

O ďalších previerkových opatreniach k účastníkom festivalu a ich výsledku Vás budeme priebežne informovať.

Zást. nač. I. odb. S-ŠtB :
[Signature]
kpt. SOMOROVSKÝ Miroslav

SVEDECTVO